

lose file

bléh!

minder
auto file
Kip file

KILO-KNYALER?

minder
varbens bilet
katodencens

zo 1eds?

Niemand pakt de regie

De intensieve veehouderij in Nederland ligt onder vuur. Niemand neemt de verantwoordelijkheid voor de problemen, iedereen wijst naar elkaar. Nieuwe coalities bieden een uitweg uit de impasse. Ook de Wageningse onderzoekers moeten hun horizon verbreden.

tekst: Albert Sikkema / illustratie: Yvonne Kroese

De petitie van de Nijmeegse hoogleraar Psychologie Roos Vonk zette de discussie dit voorjaar jaar op scherp. Ruim tweehonderd hoogleraren ondertekenden haar aanklacht tegen de intensieve veehouderij, waarin onder meer werd geconcludeerd dat het 'tijd is om ons te bezinnen op de fundamentele uitgangspunten van onze vee-industrie.'

Een belangrijk keerpunt? Nee, zegt Hans Huijbers van de landbouworganisatie ZLTO. Buiten het blikveld van Vonk c.s. was de bezinning volgens hem al volop gaande. 'Ditzelfde voorjaar zaten Wageningse onderzoekers samen met *stakeholders* uit de sector om de tafel om milieuen diervriendelijke stalconcepten voor varkens te ontwikkelen.' Een 'mooi stuk werk', zegt Huijbers. Maar het resultaat ervan werd in het mediageweld rondom de 'emotiegedreven' aanklacht van Vonk nauwelijks opgemerkt.

Volgens Huijbers is die situatie tekenend voor de discussie. Naar eigen zeggen kan hij heel veel argumenten aanreiken waarom een intensieve veehouderij beter is dan een extensieve landbouw. 'Maar het is lastig praten met iemand die vanuit emotie of onderbuikgevoelens zegt: ik wil dit niet. Hoe ga je daar mee om?'

VASTGELOPEN SYSTEEM

Emotie die het wint van de rationele overweging. Beleid dat bepaald wordt door onderbuikgevoelens. Is dat verwijt terecht? Cees Leeuwis meent van niet. De hoogleraar Communicatie- en Innovatiewetenschappen en mede-ondertekenaar van de petitie noemt de term emotie in dit verband 'hoogst ongelukkig'. 'Door tegenargumenten als emotie weg te zetten, trek je je terug in je eigen wereld. Het is niet zo dat andersdenkenden niet rationeel zijn, ze kijken vanuit andere waarden naar dezelfde wer-

kelijkheid en komen dan tot andere evaluaties.'

De intensieve veehouderij is een regime waarin het technisch-economische denken dominant is, zegt Leeuwis. 'Het is een systeem dat is vastgelopen. Dat zeggen niet alleen tweehonderd hoogleraren, maar ook mensen als Herman Wijffels en Cees Veerman.' De problemen zijn bekend: milieuvuiling, dierenwelzijn, antibioticagebruik en de lage marges op de wereldmarkt die schaalvergroting en intensive-

ring aanjagen. In dit systeem is sprake van georganiseerde onverantwoordelijkheid, vindt Leeuwis. 'De overheid laat het aan de markt over. De boeren en supermarkten wijzen op de consument die graag kiloknallers koopt, en de burger vindt dat de overheid wat moet doen. Iedereen verplaatst de verantwoordelijkheid naar een ander.'

VERBOND VAN OUDE VIJANDEN

Ja, het is gemakkelijk om naar anderen te wijzen, zegt Marc Jansen, directeur Consumentenzaken en Kwaliteit van het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel, de branche-organisatie van de supermarkten. 'Maatschappelijke organisaties spreken ons aan, supermarkten zeggen dat de boeren het moeten doen, de boeren zeggen dat het geld kost en de overheid, afkerig van nog meer regeltjes, zegt dat de ketenpartijen het moeten oppakken. Dat laatste is prima, maar dan moet de overheid vervolgens niet ongeduldig en belerend met een vingertje gaan wijzen naar de anderen.'

Gevolg: niemand pakt op dit moment de regie over de intensieve veehouderij. De supermarkten worden nu in de rol van ketenregisseur gedrongen. Vaak onterecht, vindt Jansen. In de zuivel zou Friesland Campina het voortouw moeten nemen en bij het vlees ligt het volgens hem voor de hand dat voedingsbedrijf VION de regierol pakt. VION wijst echter op marktleider Albert Heijn.

Nu geen van de partijen iets kan afdwingen, lonen nieuwe coalities. Albert Heijn en VION hebben samen een 'tussensegment' voor vlees ontwikkeld. De eisen die hier-

'Ik kan een criticus niet met rationele argumenten uitleggen dat intensieve veehouderij beter is. Dat debat verlies ik'

voor gesteld worden aan milieu en dierenwelzijn zitten tussen de gangbare en biologische productie in. Ook de Dierenbescherming committeerde zich aan dit tussensegment.

Zelfs oude vijanden zitten tegenwoordig om tafel met een gemeenschappelijk belang. 'Wakker Dier is onze beste partner op het gebied van dierenwelzijn', zei boerenvoorman Huijbers begin november tegen het Agrarisch Dagblad in een gesprek met campagneleider Sjoerd van der Wouw van Wakker Dier. Beiden willen dierenwelzijn

[E]

INTENSIVE FARMING DEBATE

'It's time to rethink our intensive livestock farming system' said 200 Dutch professors in a petition to the government last spring. An emotive appeal that is typical of the discussion on livestock, says Hans Huijbers of agricultural organization ZLTO. Wageningen professor Cees Leeuwis disagrees: there is a lot wrong with intensive farming in terms of pollution, animal welfare, antibiotic use and uncontrolled market forces. Meanwhile everyone passes the buck: governments, supermarket chains and consumers. The good news is that new coalitions are emerging – between farmers and the animal welfare organization Wakker Dier, for example. Meanwhile, Wageningen's Animal Sciences Group has its eggs in both baskets, as it were. It helped develop the new animal-friendly Rondeel barn for laying hens. But its researchers also defend intensive agriculture as the only way we can feed the world, and develop technology to make it more sustainable and animal-friendly.

The full story?
resource.wur.nl/en

via beïnvloeding van het koopgedrag regelen, waarbij de consument de meerprijs betaalt. 'Wakker Dier komt voor het eerst met het signaal dat niet alleen de boer de schuld krijgt', zegt Huijbers. Van der Wouw beaamt dat: 'We hebben kritiek op het systeem. Supermarkten moeten de omslag naar kwaliteit maken.' Ook Marc Jansen ziet inmiddels mogelijkheden tot samenwerking met Wakker Dier. 'We hebben een gemeenschappelijk doel: het dierenwelzijn verbeteren', vertelde hij het Agrarisch Dagblad.

VERTROUWEN ONTBREEKT

De vraag nu is of de veehouderij kan volstaan met het optimaliseren van het huidige systeem of dat het intensieve productiesysteem als geheel wordt afgeserveerd. Die kans wordt niet uitgesloten door kenners. 'We komen voortdurend met innovaties en technologie, maar we winnen het maatschappelijk debat niet meer', zei Dirk Duijzer van de Rabobank begin deze maand tijdens het congres van de Nederlandse Zoötechnische Vereniging. 'Als we ons verhaal vertellen, reageert de zaal vaak met: we geloven het niet.' Boerenvoorman Huijbers herkent dat. 'Ik kan een criticus niet met rationele argumenten uitleggen dat intensieve veehouderij beter is. Dat debat verlies ik.'

Wat de veehouderijsector parten speelt, is gebrek aan vertrouwen, meent Jan Staman. Hij is directeur van het Rathenau-instituut, de organisatie die zich buigt over de maatschappelijke gevolgen van wetenschap en technologie. Staman: 'Zolang er vertrouwen is, kun je een regime optimaliseren. Als de maatschappij geen vertrouwen meer heeft, dan werkt optimaliseren niet meer. Zie wat er gebeurde in Brabant. Door de uitbraak van Q-koorts en de toename van antibioticaresistentie heeft de provincie vastgesteld: geen megastallen meer. Ziekenhuizen gingen een eigen boodschap naar buiten brengen: ongehoord. Er was een code van vertrouwen met de boeren in Brabant, maar daar ging een streep door.'

De kritiek op de veehouderij heeft te maken met schaalvergroting en intensivering, zegt Staman. 'Maar het laatste wat je dan nodig hebt, is een blik onderzoekers opentrekken die het allemaal nog eens komen uitleggen. Dat kun je beter laten, want dat versterkt de opvatting van de critici dat er niets van deugt. De sector moet stoppen met het zenden van boodschappen. Centraal moet staan: wie is die ander die kritiek uit? Zoek die ander, luister goed en incasseer de kritiek. En stel vervolgens daden.'

DIERENWELZIJN VERSUS EMISSIE-EISEN

De Animal Sciences Group van Wageningen UR zit in een lastige positie. Aan de ene kant is ze betrokken bij het paradepaardje van innovatie in de veehouderij: het Rondeel. Dit diervriendelijke stalconcept voor leghennen werd in een interactief proces met maat-

schappelijke organisaties door Wageningse onderzoekers ontwikkeld. De Rondeleieren worden voor een meerprijs verkocht door Albert Heijn, met Milieukeur en drie sterren van de Dierenbescherming.

Aan de andere kant verdedigen ASG-onderzoekers op rationele gronden de huidige intensieve en groot-schalige veehouderij. Afgelopen zomer betoogden veehouderijhoogleraren in NRC dat met technische innovatie een concurrerende, milieuvriendelijke veehouderij mogelijk is, waarin het antibioticagebruik (vrijwel) is uitgebannen. Als we de wereldbevolking willen blijven voeden, moet de dierlijke productie verdubbelen met halvering van de *ecological footprint*, stelt Wageningen UR ter toelichting van haar marktveld 'Agroproductie 21e eeuw'. Dat kan alleen bij een uiterst efficiënte en intensieve productiewijze.

Wat het bovendien complex maakt: er is geen enkel systeem dat alle problemen oplost. Dat zegt Imke de Boer

'Het laatste wat je moet doen, is een blik onderzoekers opentrekken die het allemaal nog eens komen uitleggen'

van de leerstoelgroep Dierlijke Productiesystemen, die *life cycle analysis* maakt van productiesystemen. Zo leidt een beter dierenwelzijn volgens haar tot meer landgebruik en hogere milieuemissies. Bovendien is de pas verboden leg-batterij in de pluimveesector relatief beter voor het klimaat dan de bewierookte Rondeel-stal. 'We hebben geen eenduidige boodschap', zegt De Boer. 'De vraag is eerder: hoe wentel je de verschillende aspecten van duurzaamheid af?'

Daarover zijn de maatschappelijke organisaties het ook niet eens: milieugroeperingen komen met andere eisen dan Wakker Dier, de Dierenbescherming en Varkens in Nood, die onderling ook weer verschillende accenten leggen.

INNOVATIE DOOR SAMENWERKING

Ondertussen zitten veel intensieve veehouders klem tussen ambities, gemeentelijke vergunningen en argwanende burens.

'De burger heeft geen idee welke technologische ontwikkeling de veehouderij de afgelopen twintig jaar heeft doorlopen', zegt Imke de Boer. Dat mag ook Wageningen UR zich aanrekenen. Marc Jansen van de supermarkten heeft weinig op met de polariserende en technofobe ngo's. Maar hij zegt ook: 'De Wageningse veetelers zijn te weinig naar buiten gericht, net als de leerstoel Bedrijfseconomie waar ik ben opgeleid. Ook die gaat erg uit van de boer en te weinig van de consument en burger.' Wil Wageningen UR onderdeel zijn van de oplossing, dan moet dat veranderen, zegt Cees Leeuwis. 'Door uit je hok te gaan, kun je nieuwe coalities creëren. Zo kom je tot innovatie.'

